

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

8. december 2022 *

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – direktiv 93/13/EØF – artikel 3, stk. 1 – artikel 4 – kriterier ved bedømmelsen af, om et vilkår er urimeligt – vilkår vedrørende førtidig ophævelse af en låneaftale – kontraktmæssig fritagelse for påkrav«

I sag C-600/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Cour de cassation (kassationsdomstol, Frankrig) ved afgørelse af 16. juni 2021, indgået til Domstolen den 28. september 2021, i sagen

QE

mod

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L.S. Rossi, og dommerne J.-C. Bonichot og S. Rodin (refererende dommer),

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- QE ved avocat S. Viaud,
- Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique og du Centre Ouest ved avocate M.-A. Doumic-Seiller,
- den franske regering ved A.-L. Desjonquères og N. Vincent, som befuldmægtigede,

* Processprog: fransk.

– Europa-Kommissionen ved M. Heller og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Denne anmodning er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem QE og Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, der er en bank oprettet i henhold til fransk ret (herefter »banken«), vedrørende udlæg i QE's hjem med henblik på salg, efter at banken havde erklæret førtidig ophævelse af den aftale, der var indgået mellem de to parter.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Følgende fastslås i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13:
»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«
- 4 Dette direktivs artikel 4 bestemmer:
»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.
2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

Fransk ret

- 5 Artikel L. 132-1 i code de la consommation (den franske forbrugerlov) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, fastsatte, at i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende på den ene side og ikke-erhvervsdrivende eller forbrugere på den anden side, er vilkår urimelige, hvis de har til formål eller til følge, at der skabes en betydelig skævhed i aftaleparternes rettigheder og forpligtelser til skade for den ikke-erhvervsdrivende eller forbrugeren.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 6 Ved et notarbekræftet dokument af 17. maj 2006 indrømmede banken med henblik på erhvervelsen af fast ejendom QE et lån på 209 109 EUR, der skulle tilbagebetales over 20 år.
- 7 Det var i låneaftalens generelle vilkår fastsat, at banken kunne erklære førtidig ophævelse af låneaftalen, hvorved de skyldige beløb ville forfalde til øjeblikkelig betaling uden formaliteter eller påkrav, såfremt der forelå mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger. I låneaftalen fastsattes endvidere, at QE havde mulighed for at anmode om en ændring af terminerne for at kunne imødegå en eventuel risiko for misligholdelse.
- 8 Da den termin på et beløb af 904,50 EUR, der var forfalden den 10. december 2012, ikke var blevet betalt, og da terminen i januar 2013 heller ikke blev betalt, erklærede banken den 29. januar 2013 låneaftalen for førtidigt ophævet uden forudgående påkrav i henhold til den i hovedsagen omhandlede aftale og foretog udlæg i låntagers hjem den 17. september 2015 med henblik på salg.
- 9 QE gjorde gældende, at der var uregelmæssigheder i udlægsprotokollen, og indbragte den 13. oktober 2015 sagen for den fuldbyrdende ret med påstand om annullation af fogedforretningen.
- 10 QE har iværksat kassationsappel for den forelæggende ret til prøvelse af dom afsagt den 3. oktober 2019 af cour d'appel de Versailles (appeldomstolen i Versailles, Frankrig), hvorved sidstnævnte forkastede argumentet om, at det i hovedsagen omhandlede vilkår om førtidig ophævelse af kontrakten var urimeligt. QE har bl.a. gjort gældende, at det vilkår i denne kontrakt, som foreskrev fritagelse for påkrav, udgjorde et urimeligt kontraktvilkår, henset til de kriterier, der er fastlagt ved dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 11 Den forelæggende ret har anført, at det ifølge dens faste praksis følger af artikel 1134, 1147 og 1184 i code civil (den civile lovbog) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, at selv om låneaftalen om en pengesum kan indeholde en bestemmelse om, at en ikke-erhvervsdrivende låntagers manglende betaling medfører førtidig ophævelse af aftalen, kan retten hertil ikke erklæres at være erhvervet af fordringshaver, uden at denne først har udstedt et påkrav, der ikke er blevet efterlevet, og uden at der er angivet en frist for, at skyldneren kan gøre indsigelse. Den forelæggende ret har imidlertid præciseret, at der kan afviges fra kravet om et påkrav ved en udtrykkelig og utvetydig bestemmelse i aftalen, såfremt forbrugeren således er blevet oplyst om konsekvenserne af misligholdelse af sine forpligtelser.
- 12 Den forelæggende ret nærer dog for det første tvivl om, hvorvidt en låneaftale, henset til artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13, kan fastsætte en fritagelse for påkrav forud for erklæringen om førtidig ophævelse af en låneaftale. For det andet nærer den tvivl om, hvorvidt et vilkår i denne kontrakt, hvorved foreskrives førtidig ophævelse af kontrakten med fuld retsvirkning i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et afdrag, er urimeligt, bl.a. henset til kriterierne fastlagt i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 13 Den forelæggende ret har i denne henseende i første række anført, at det til støtte for, at et sådant vilkår er urimeligt, kan hævdes, at det giver långiveren mulighed for at ophæve aftalen uden rimeligt varsel og uden at give låntageren mulighed for at forklare sig om den misligholdelse, som den pågældende tilregnes. Tværtimod taler den omstændighed, at et sådant vilkår for at være gyldigt skal være fastsat udtrykkeligt og utvetydigt i låneaftalen, således at låntageren er fuldt

oplyst om sine forpligtelser, samt den omstændighed, at låntager fortsat har mulighed for at anlægge sag for en retsinstans med henblik på at anfægte anvendelsen af vilkåret og få pålagt långiveren en sanktion for misbrug i forbindelse med denne anvendelse, for, at vilkåret ikke er urimeligt.

- 14 I anden række har den forelæggende ret behandlet det i hovedsagen omhandlede vilkår om førtidig ophævelse af låneaftalen som følge af skyldners misligholdelse af sine forpligtelser i en bestemt, begrænset periode i forhold til kriterierne fastlagt i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), som led i vurderingen af, om vilkåret eventuelt er urimeligt.
- 15 Henset til kriteriet om, at den erhvervsdrivende har ret til at erklære, at hele lånet forfalder til betaling, er betinget af forbrugerens misligholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, er det den forelæggende rets opfattelse, at det kan medgives, at forbrugerens misligholdelse af en fastsat månedlig termin er udtryk for vedkommendes manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning, idet forbrugeren har forpligtet sig til at betale de fastsatte månedlige ydelser, og denne forpligtelse har betinget långiverens forpligtelse.
- 16 I betragtning af det kriterium, der fører til vurderingen af, om mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger, således som det er fastsat i det i hovedsagen omhandlede vilkår, udgør en tilstrækkeligt alvorlig misligholdelse, henset til lånets varighed og størrelse, har den forelæggende ret anført, at under hensyn til en sammenhæng, der er kendetegnet ved længere løbetider på lån og lavere rentesatser, kan de udestående beløb være forholdsvis små i forhold til lånets varighed og størrelse på tidspunktet for långivers erklæring om førtidig ophævelse af aftalen, hvorfor det kan diskuteres, om misligholdelsen er tilstrækkeligt alvorlig, og der kan tages yderligere hensyn til den overordnede ligevægt i kontraktforholdet. Hvis det i hvert konkret tilfælde skal afgøres, om en misligholdelse, henset til et låns varighed og størrelse, er tilstrækkeligt alvorlig til at kunne begrunde, at lånet øjeblikkeligt forfalder til betaling, kan det i øvrigt medføre ulige behandling af forbrugerne.
- 17 Henset til de kriterier, hvorefter det skal vurderes, om den erhvervsdrivendes ret til at erklære førtidig ophævelse af aftalen fraviger de almindelige retsregler, der finder anvendelse, når der ikke foreligger specifikke aftalebestemmelser, og om national ret fastsætter egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af, at lånet forfalder, har den forelæggende ret fremhævet, at de almindelige retsregler, der finder anvendelse, når der ikke foreligger specifikke aftalebestemmelser, foreskriver afsendelse af et påkrav inden erklæringen om førtidig ophævelse, samtidig med at de tillader, at parterne fraviger denne afsendelse, idet der i denne henseende kræves overholdelse af et rimeligt varsel. For så vidt som det i hovedsagen omhandlede vilkår foreskriver et varsel på 30 dage, nærer den forelæggende ret i det foreliggende tilfælde tvivl om, hvorvidt denne frist er tilstrækkelig til at give låntageren mulighed for at kontakte långiver, forklare sig om misligholdelsen og finde en løsning for at afvikle det eller de ubetalte beløb. Den forelæggende ret har imidlertid anført, at det i hovedsagen omhandlede vilkår fastsætter, at låntageren har mulighed for at anmode om en ændring af terminerne for at kunne imødegå en eventuel risiko for misligholdelse. Den forelæggende ret ønsker endvidere oplyst, om de kriterier, der er fastsat i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), er kumulative eller alternative, og – såfremt de er kumulative – om det kan udelukkes, at et vilkår som det i hovedsagen omhandlede er urimeligt, henset til den relative betydning af et enkelt af disse kriterier.

- 18 På denne baggrund har Cour de cassation (kassationsdomstol, Frankrig) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i [direktiv 93/13] fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at det i forbrugeraftaler kan aftales, at der afviges fra påkrav, selv om dette er udtrykkeligt og utvetydigt angivet i aftalen?
 - 2) Skal [...] Domstols dom af 26. januar 2017, Banco Primus (sag C-421/14[, EU:C:2017:60]), fortolkes således, at mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et enkelt afdrag på hovedstolen, renter eller omkostninger kan være udtryk for en misligholdelse, der er tilstrækkeligt alvorlig, henset til lånets varighed og størrelse og den overordnede ligevægt i kontraktforholdet?
 - 3) Skal artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i [direktiv 93/13] fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for et vilkår, ifølge hvilket aftalen kan erklæres førtidigt ophævet i tilfælde af mere end 30 dages forsinkelse med betalingen, når den nationale lov, der foreskriver, at der fremsættes et påkrav, før aftalen erklæres førtidigt ophævet, tillader parterne at fravige dette, idet en rimelig frist i så fald kræves overholdt?
 - 4) Er de fire kriterier, der er udledt af [Domstolen] i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (sag C-421/14[, EU:C:2017:60]), med henblik på en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, kumulative eller alternative?
 - 5) Kan vilkårets urimelige karakter i tilfælde af kumulative kriterier ikke desto mindre udelukkes, henset til den relative betydning af et af kriterierne?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

- 19 På baggrund af bankens udsagn i sine skriftlige bemærkninger indleveret til Domstolen om, at »[QE] allerede den 17. juni 2021, dvs. dagen efter indleveringen af [anmodningen om præjudiciel afgørelse], betalte hele det skyldige beløb [til banken]«, har Domstolens præsident ved afgørelse af 11. marts 2022 tilsendt den forelæggende ret en anmodning om oplysninger, hvorved denne ret er blevet anmodet om at bekræfte, om denne omstændighed var korrekt, og i givet fald tage stilling til denne omstændigheds indvirkning på genstanden for tvisten i hovedsagen. Den forelæggende ret er ligeledes blevet anmodet om, såfremt den måtte finde, at tvisten i hovedsagen var blevet uden genstand, at meddele Domstolen, om den ønskede at opretholde sin anmodning om præjudiciel afgørelse, og i givet fald angive grundene hertil.
- 20 Den forelæggende ret har svaret, at QE ikke har frafaldet sin appel, hvorfor sagen fortsat verserer for denne ret. Den forelæggende ret har desuden anført, at en besvarelse af de forelagte spørgsmål forekommer nødvendig for afgørelsen af den appelsag, der er indbragt for den.

- 21 Ved skrivelse af 21. april 2022 har Domstolens Justitskontor anmodet QE om for det første at oplyse, om han ønskede at opretholde sin appel for den forelæggende ret, og for det andet at tage stilling til bankens udsagn om, at tvisten i hovedsagen var blevet uden genstand, eftersom han havde betalt hele det skyldige beløb til indfrielse af det i hovedsagen omhandlede lån og til gennemførelse af de retsafgørelser, der tidligere var truffet i sagen mellem ham og denne bank.
- 22 QE har bekræftet sin hensigt om at opretholde kassationsappellen og gjort gældende, at tvisten i hovedsagen ikke var blevet uden genstand, bl.a. fordi den forelæggende rets eventuelle konstatering af, at det i hovedsagen omhandlede vilkår er urimeligt, kan give ham mulighed for at anlægge sag mod banken med påstand om tilbagesøgning af fejlagtigt udbetalte beløb.
- 23 Det skal bemærkes, at det ifølge fast retspraksis udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, både om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, og relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (dom af 7.4.2022, Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, præmis 37).
- 24 Det følger heraf, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om et præjudicielt spørgsmål forelagt af en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 7.4.2022, Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, præmis 38).
- 25 Henset til oplysningerne fra såvel den forelæggende ret som parterne i hovedsagen skal det for det første fastslås, at tvisten i hovedsagen fortsat verserer for den forelæggende ret, og, for det andet, at det ikke klart fremgår, at den problemstilling, der er beskrevet i anmodningen om præjudiciel afgørelse, er blevet af hypotetisk karakter, bl.a. for så vidt som det ikke kan udelukkes, at QE har en interesse i som led i denne tvist at opnå en afgørelse om, at det i hovedsagen omhandlede vilkår er urimeligt.
- 26 Det følger heraf, at den forelæggende rets spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Det fjerde spørgsmål

- 27 Med det fjerde spørgsmål, som skal undersøges først, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), skal fortolkes således, at de heri fastsatte kriterier med henblik på vurderingen af, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, bl.a. vedrørende den betydelige skævhed i aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, som dette vilkår bevirker til skade for forbrugeren, er kumulative eller alternative.

- 28 I henhold til artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 anses et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.
- 29 I præmis 66 i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), fastslog Domstolen i det væsentlige, at med henblik på at afgøre, om et kontraktvilkår bevirker en betydelig skævhed til skade for forbrugeren som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, skal den forelæggende ret bl.a. efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugers manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tiltænkt tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området, og om den nationale lovgivning tillægger forbrugerne egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet.
- 30 Det skal indledningsvis bemærkes, at det ikke fremgår af denne præmis 66, om disse kriterier til vurderingen af, om et kontraktvilkår om førtidig ophævelse på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, er kumulative eller alternative.
- 31 Det skal dernæst fremhæves, at udtrykket »bl.a.« i præmis 66 i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), viser, at de nævnte kriterier ikke er udtømmende.
- 32 Endelig fastslog Domstolen i præmis 67, første led, i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), at artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den efterprøvelse af, om et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, eventuelt er urimeligt, hvilken efterprøvelse indebærer, at det skal fastslås, om dette vilkår bevirker en betydelig skævhed i kontraktparternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren, skal foretages under hensyntagen til bl.a. alle omstændighederne i forbindelse med dennes indgåelse.
- 33 Hvis de kriterier, der er fastlagt i præmis 66 i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), anses for enten kumulative eller alternative, begrænses den nationale rets efterprøvelse.
- 34 Artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 indeholder en særlig bred definition af de kriterier, der gør det muligt at foretage nævnte efterprøvelse, idet den udtrykkeligt omfatter »alle omstændighederne« i forbindelse med indgåelsen af den pågældende aftale (jf. i denne retning dom af 15.3.2012, Pereničová og Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, præmis 42). Vurderingen af, om et kontraktvilkår er urimeligt, skal således foretages under hensyntagen til alle de omstændigheder, som den erhvervsdrivende kunne have kendskab til på tidspunktet for indgåelsen af den pågældende aftale, og som ville kunne påvirke den efterfølgende gennemførelse af den nævnte aftale, idet et kontraktvilkår kan bevirke en skævhed mellem parterne, som først viser sig i forbindelse med gennemførelsen af aftalen (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 54).
- 35 Henset til det ovenstående skal det fjerde spørgsmål besvares med, at dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), skal fortolkes således, at de heri fastsatte kriterier med henblik på vurderingen af, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i

direktiv 93/13, bl.a. vedrørende den betydelige skævhed i aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, som dette vilkår bevirker til skade for forbrugeren, hverken kan anses for at være kumulative eller alternative, men skal anses for at indgå i alle de omstændigheder i forbindelse med indgåelsen af den pågældende aftale, som den nationale retsinstans skal undersøge med henblik på at vurdere, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13.

Det femte spørgsmål

- 36 Henset til besvarelsen af det fjerde spørgsmål er det uforholdende at besvare det femte spørgsmål, som vedrører det tilfælde, hvor kriterierne i præmis 66 i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), er kumulative.

Det andet spørgsmål

- 37 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et afdrag på et lån, henset til lånets varighed og størrelse, kan anses for i sig selv at udgøre en tilstrækkeligt alvorlig misligholdelse af låneaftalen som omhandlet i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 38 Det skal i denne henseende bemærkes, at Domstolens kompetence ifølge fast retspraksis på dette område omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, stk. 1, og i bilaget hertil, samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af samme direktivs bestemmelser, idet det tilkommer denne retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde. Det fremgår heraf, at Domstolen skal begrænse sig til at give den forelæggende ret de oplysninger, som denne sidstnævnte skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt (dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 39 Som det fremgår af præmis 66 i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), påhviler det den forelæggende ret med hensyn til dens vurdering af, om et kontraktvilkår om førtidig ophævelse af låneaftalen som følge af skyldners misligholdelser af sine forpligtelser i en begrænset periode er urimeligt, bl.a. at efterprøve, om den misligholdelse, der foreholdes skyldneren, henset til lånets varighed og størrelse, er så alvorlig, at den begrundet långivers ret til at erklære førtidig ophævelse af lånet, hvorved de skyldige beløb øjeblikkelig forfalder til betaling.
- 40 Det er således ikke udelukket, at en national ret foranlediges til at konkludere, at mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et enkelt afdrag af hovedstolen, renter eller omkostninger udgør en tilstrækkeligt alvorlig misligholdelse af aftalen.
- 41 Det andet spørgsmål skal følgelig besvares med, at artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et afdrag på et lån, henset til lånets varighed og størrelse, principielt i sig selv kan udgøre en tilstrækkeligt alvorlig misligholdelse af låneaftalen som omhandlet i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

Det første og det tredje spørgsmål

- 42 Med det første og det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at parterne i en låneaftale heri indfører et kontraktvilkår, hvorved det udtrykkeligt og utvetydigt bestemmes, at der kan erklæres førtidig ophævelse af denne aftale med fuld retsvirkning i tilfælde af en forsinkelse af en vis varighed af betalingen af et afdrag.
- 43 Det skal i denne henseende bemærkes, at det følger af dette direktivs artikel 3, stk. 1, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren (kendelse af 2.7.2020, STING Reality, C-853/19, ikke trykt i Sml., EU:C:2020:522, præmis 52).
- 44 Det er således den omstændighed, at det kontraktvilkår, der er aftalt mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ikke har været genstand for individuel forhandling, som giver den nationale retsinstans mulighed for, når den er forelagt en påstand herom, at undersøge, om et sådant vilkår er urimeligt, i henhold til de opgaver, som denne retsinstans er tillagt i medfør af bestemmelserne i direktiv 93/13 (jf. i denne retning kendelse af 2.7.2020, STING Reality, C-853/19, ikke trykt i Sml., EU:C:2020:522, præmis 54).
- 45 Den omstændighed alene, at et kontraktvilkår indeholder en udtrykkelig og utvetydig forpligtelse, bevirker derimod ikke, at det ikke skal efterprøves, om vilkåret er urimeligt i lyset af direktivets artikel 3, stk. 1, med forbehold for anvendelsen af dette direktivs artikel 4, stk. 2.
- 46 Det følger nemlig af ordlyden af nævnte direktivs artikel 4, stk. 2, at vurderingen af, om kontraktvilkår er urimelige, hverken omfatter definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt som disse vilkår er affattet klart og forståeligt (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 31).
- 47 Domstolen har i denne henseende fastslået, at de kontraktvilkår, som er omfattet af begrebet »aftalens hovedgenstand« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i den nævnte bestemmelse, skal forstås som vilkår, der fastlægger aftalens hovedydelser, og som dermed er kendetegnende for aftalen. De vilkår, som er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, kan derimod ikke være omfattet af nævnte begreb (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 32).
- 48 Det skal for hensigtsmæssighedens skyld tilføjes, at det ikke ses, at det i hovedsagen omhandlede vilkår henhører under begrebet »aftalens hovedgenstand« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, hvilket det påhviler den forelæggende ret at vurdere.
- 49 Med henblik på at afklare, om et vilkår, som giver den erhvervsdrivende ret til at erklære førtidig ophævelse af hele lånet, bevirker en »betydelig skævhed« i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, skal den nationale retsinstans, som det er nævnt i nærværende doms præmis 35, i øvrigt undersøge alle omstændighederne i forbindelse med indgåelsen af den pågældende aftale, herunder om denne mulighed fraviger de almindelige retsregler, der finder anvendelse, når der ikke foreligger specifikke aftalebestemmelser. Det er ved hjælp af en sådan sammenlignende undersøgelse, at den nationale ret kan vurdere, om, og i givet

fald i hvilket omfang, aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning (dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 59).

- 50 I denne sammenhæng skal den nationale ret ligeledes efterprøve, om den erhvervsdrivende, ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren, med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 69).
- 51 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første og det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser – med forbehold for, at direktivets artikel 4, stk. 2, finder anvendelse – er til hinder for, at parterne i en låneaftale heri indfører et vilkår, hvorved det udtrykkeligt og utvetydigt bestemmes, at der kan erklæres førtidig ophævelse af denne aftale med fuld retsvirkning i tilfælde af en forsinkelse af en vis varighed af betalingen af et afdrag, for så vidt som dette vilkår ikke har været genstand for individuel forhandling og bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

Sagsomkostninger

- 52 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

- 1) **Dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), skal fortolkes således, at de heri fastsatte kriterier med henblik på vurderingen af, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, bl.a. vedrørende den betydelige skævhed i aftaleparternes rettigheder og forpligtelser, som dette vilkår bevirker til skade for forbrugeren, hverken kan anses for at være kumulative eller alternative, men skal anses for at indgå i alle de omstændigheder i forbindelse med indgåelsen af den pågældende aftale, som den nationale retsinstans skal undersøge med henblik på at vurdere, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13.**

- 2) **Artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13**

skal fortolkes således, at

mere end 30 dages forsinkelse med betalingen af et afdrag på et lån, henset til lånets varighed og størrelse, principielt i sig selv kan udgøre en tilstrækkeligt alvorlig misligholdelse af låneaftalen som omhandlet i dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

- 3) **Artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13**

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser – med forbehold for, at direktivets artikel 4, stk. 2, finder anvendelse – er til hinder for, at parterne i en låneaftale heri indfører et vilkår, hvorved det udtrykkeligt og utvetydigt bestemmes, at der kan erklæres førtidig ophævelse af denne aftale med fuld retsvirkning i tilfælde af en forsinkelse af en vis varighed af betalingen af et afdrag, for så vidt som dette vilkår ikke har været genstand for individuel forhandling og bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

Underskrifter